

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, SZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt. félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — BEZSI LÁSZLÓ egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Hidelve, Új-utca, 36. sz. a.) küldendők.

Tartalom: Jósika Miklós a népnevelésről. Ferenczi Zoltán. — A földrajz tanmódszere népiskoláinkban. Ujfalussy Sándor. — Szakvélemény a torna-tanításról, közli Dr. Bartók István. — Tárca: Szemelvények, közli Józsa Mihály. — Irodalom: „Képes Gyermekvilág“. Ism. Boga Károly. — Egyesületi közlemények. Weinhold Károly. — Vegyesek.

Jósika Miklós a népnevelésről.

Szólott-e Jósika, a magyar regényirodalom megteremtője e kérdéssel? Ő, a társadalom nevelője, érdekelte-e eme rá nézve mellékes fontosságú kérdés? Volt-e ideje magát népholdgító ideák apostolává tenni, midőn átlag naponként egy irott ív regényt írt? Egészben véve könnyű feleletet adni Jósika munkáinak ismerete nélkül is. A kiváló szellemek tulajdonsága, hogy sokfelé tekintenek és sokféle szög alatt látják a dolgokat. Érdeklí őket az élet minden fénytörése, a szellemi és anyagi világ minden tüneménye s ha egészben működésük nem gyakorlatias, de vizsgálódásuk természete hatásuk, befolyásuk eredménye az emberiségre bizonyosan gyakorlati hasznú s akár nemzetgazdaságilag mérlegelhető. Nem tűnt fel tehát előttünk különösnek, midőn Jósika „Vázolatok“ cz. *) munkájában a többi közt ily cikkre akadtunk: „Népnevelés“. Sőt az sem tűnt fel természetellenesnek, hogy ez 2-ik önállóan megjelent munkájában van s hogy irodalmi pályája kezdetén emily, akkor szokatlan; de nemes, emberbaráti kérdések érdeklik. Hála Istennek, a nagy eszmék nagy ézsszel, de nagy szívvel is társúlnak.

„Teremtenünk kell s teremthetünk egy jobb ivadékat, csak akarjunk; népet kell teremteni lélekben, hol az csak testileg létezik; a honnak hazafit kell adni, hol csak lakósi vannak; embert a társaságnak, hol csak növényi életben tengő lények húzzák vonadalmal (terhes) fájdalommal szomorú sorsukat napról-napra; igyekvő polgárt, hol szerfeletti terhektől lenyomott szolgáló lelkek bolyonganak, már szinte megszokva, megszeretve lánczaikat, mint a hosszas gályarab, ki gyalázat-

ja örökítésére, baromi kínzása csörgő tanuit az egykor útált és rettegett lánczokat, ereklyeként viszi hazájába.“

Igy szól Jósika említett cikkének elején.

Nem általános emberi szempont bántja hát, hanem az akkori magyar paraszt álláspontjára helyezkedik s 1835-ben ezt kérdi: vajjon e pornép szerencsés-e? oly helyzetben van, hogy érezheti-e emberi méltóságát? van-e képviselve a törvényhozásban? szereti-e hazáját? örül-e rövid életének? tud-e valamit? van-e csak egy hold földje, melyen a szakadatlan munka miatt összeroskadt tagjait azon nyugtató érzéssel pihentesse, hogy ott egykor unokái is pihenhetni fognak, mint sajátjukban? Jól van, nincsen; de lehet és lenni kell; mert résztvevő, gyöngéd, emberbaráti szív dobban a magyar keblekben s a népet ez boldogítani fogja.

A nép boldogítására első lépés, hogy vagyonos legyen. Fel kell tehát földjén szabadítani, hogy érezze a tulajdon-vagyon emelő hatását. Ez az első lépés, a nép erkölcsének javítására is. Jósikának is az a nézete, mint Eötvösnek s általában az emberbarátoknak, hogy nincs az erkölcstelenségnek jobb tanítója, a rossz szenvedélyeknek jobb táplálója, mint a nyomor. De ez a haza iránti szeretetnek is első és legbiztosabb alapja.

Azonban ez csak első lépés. Mit ér a vagyon egészség nélkül? A testi betegség megront lelkileg, apathiával tölt el önsorsunk iránt. S tényleg így van vele a mi népünk; keveset gondol a halállal mert keveset vesz, élete küzdés, nem öröm. A második lépés volna hát: gondosan elrendelt felügyelet a köznépi egészségi állapotára s lelkiismeretes, ép orvosi kar teremtése.

E két oldal volna, mi a jelen állapotot türethetővé tenné: megélhető és testi egészség. Az állat-ember

*) Kolozsvárt. 1835. Tiltsch és fia.

hát, napokra bár, így biztosítva volna; de ember hivatása biztosítani a jövőt is, legalább szükség esetén, kölcsönrel, ha másképp nem lehet. Erre vezetnének a tisztán emberbaráti s nem nyereszkeskedés végett alapított megyei takarékpénztárak, melyből biztos vagyoni és erkölcsileg szilárd emberek kölcsönt nyernének a jól szervezett községi hatóságok által kiállított bizonyítványok alapján s ez legjobban biztosítana az eshető csapások ellen. Azonban ezzel kapcsolatban állandó biztosítást valamely helység összességének mégis csak a jól szervezett helységi tőke-pénztárak adnának. E nélkül minden biztosítás csak illusio s eltolása a jövőre való gondolásnak, tehát igazi: „jelen-láz“, hidegség a jövő iránt. E tőke volna alapja s rávezetője a tűz-, jég-, árvíz-mentő társulatok felhasználásának; mi őt a sors ismételt vagy folytonos csapásai ellen biztosítaná, míg a takarékpénztár egyetlen egyszer segít ugyan; de el is adósít s jövő csapás esetén még ez adósság is igazi csapás lesz.

Ugyanez egyszersmind czélszerűbb építkezési módra, de továbbá fokozottabb lelki erőre és értelmi súlyra vezeti a népet. A siker bátorságra, az öntudat felébredése biztos számításokra vezet, mi mellett természetesen létesülnek a közkórházak és közléstárak intézményei.

Azonban ez csak egyik, habár első oldala a népnevelésnek t. i. a nép sorsához mért anyagi jólét.

A második oldala a dolognak, mi az első után nyomban következik a nép oktatása.

Itt az első szükség egy czélirányos, egészséges, tiszta és egyszerű falusi iskola, tanítói lakással és egy értelmes tanító jó fizetéssel, hogy egészen céljának élhessen.

A tanítási rendszerre nézve legczélszerűbb volna a Bell-Lancaster-féle, mint a legrövidebb. A mi mai (1835-beli) népiskoláink legfőleg tanítanak valamit s kiváltképp a magyarság terjesztésére elég jók is, de nem nevelnek.

A népnek pedig amaz ellenszenvét az iskola iránt, hogy gyermekét nem használhatja, mint cselédet, a gazdaság körül, legczélszerűbben úgy lehetne legyőzni, hogy a gyermekeket két részre kellene osztani s az egyik járjon hétfőn, szerdán, pénteken, s a másik rész kedden, csütörtökön s szombaton iskolába.

Sokat nem kellene tanítani; hanem nagyon jól az olvasást, írást és számolást. Mint a miatyánkot tanulja meg továbbá a nép a haza alkotmányának elveit, a nevezetesebb gazdasági fogásokat, a hazai természetmennyek tulajdonságait s a földek nemeit, a melyet kívánnak; továbbá kötelességeit és tartozásait, községe határát, önhelyzetét; végre egyházi és világi énekeket, dalokat, rövid, jeles mondásokat sorsához alkalmazva.

Mindent természetesen a nép egyszerű nyelven kellene előadni, de a dalok közül a legtisztábbak s a legszébb magyarsággal írottak tanítandók, hogy a nép szokják a csinosabbhoz.

A testi büntetéseket lassanként ki kellene irtani, s erkölcsiekkel helyettesíteni, minők: elmellőzés, utolsó padba ültetés; mulatságokból kirekesztés s végre kicsapás.

A tanítónak, illetőleg „nevelőnek“ ki kellene terjesztenie figyelmét a tisztaságra is, hogy a gyermekek megmosdva és megfésülve jelenjenek meg.

A gyermekek, habár egy terembe s egy időben tanulnának is, kezdőkre és haladottakra osztandók s az osztályokat valami jellel kellene elkülönözni, pl. egy kis szalagot hordanának a haladottak.

Évenként két vizsgálat tartatnék csak, melyen a jók jutalmat nyernének; de nem pénzt, hanem valami egyebet, pl. könyvet, ruhát sat.

A fiu-iskolákat követnék a leányiskolák tanítónóvel és okvetetlen elkülönítve a fiukétól. Hangsúlyozza a nő fontosságát a férfira; de a tanmódszert nem részletezi.

Mindezekon kívül vasárnap olvasó gyakorlatokat kelene tartani, melyeken felnőtt férfiak és asszonyok egyaránt résztvennének. Ezek a feledékenység ellen volnának hasznosak s egyszersmind további gyakorlatok; de mindenesetre mulatságosak s a köznép fejlettségének megfelelők. Ugyanezekon lehetne felvilágosítani a népet, hogy ne irigykedjék a nagy urakra vagy főrangúakra, kik néha többet szenvednek, mint ők. Útal Jósika arra, hogy a nép számára könyveket írni nagyon nehéz a legtudósabbnak is s tehát az Akademiának kellene róla gondoskodni, mert ez voltaképp állami ügy.

Természetesen e munkához tevékenyen kellene járulni a falu papjának is, különösen hatva az erkölcsökre. De kár, mond Jósika, hogy nálunk a lelkészek rendesen ékesenszólók vagy azok akarnak lenni s így beszédek vagy dogmatikai tömkelegbe vesznek, vagy dagályosak, vagy durván feddők és szárazon oktatók s tanításaik a népre vesznek mindenképp. Az oláh papok meg együtt isznak a néppel s ez az ellenkező oldalon ép oly baj.

A nép nevelését kiegészítnék azon népjátékok, melyeket a nép szenvedélylyel kedvel s melyekben ügyességét s önbecsületét nevelje. E játékoknak nemzetieknek kellene lenni s így legkivált a dalon és tánczon lehetne kezdeni s így tovább. E játékok az erkölcsöket is nemesítnék s elvonnák a népet a korcsmától. Másfelől a részegesekre úgy is lehetne hatni, ha a pap érte vasárnap névszerint imádkoznék a templomban ily formán: Uram Istenem! N. N. felebarátunk húzamos idő óta oly szerencsétlen, hogy magát az itálnak adván, nemcsak vagyona fogy, egészsége romlik; hanem részeg korában utálatos kinézése, tébolyodott beszédei által a közgúny tárgyává lett . . . sat.

Ajánlja ugyancsak a legjobb erkölcsű leánynak évenként való megkoszorúzását; a legderékabb férfinak érdempénzzel való megjutalmazását, népvigalmakat sat.; de lehető kevés itallal. Végül óhajtja, hogy valaki a népnevelésről teljes rendszert készítsen.

Ezek Jósikának elvei vagy inkább észrevételei röviden elmondva. Az, minek maga is mondja, vázlat. De teljesebb s körültekintőbb, kevésbé általános stílus mint bármelyik cikk két első munkájában, az Irányban és Vázlatokban. Jósika mindkét munkáját az erdélyi 1834–35-iki országgyűlés hatása alatt írta, melyen ő mint kir. meghívott vett részt s melyen első nyilvános fellépése történt a népszerűségről tartott beszédével. Ugy látszik, hogy Jósikának első szándéka volt Magyarország anyagi, társadalmi és politikai érdekein munkálni Széchenyi és Wesselényi példájára, kik nagy hatással voltak kedélyére s első szónoklása éppen Wesselényi rábeszélésére történt. Így jöttek létre az említett röpiratok is, melyeknek cikkei közül ez a legkidolgozottabb. Jósikáról tudjuk, ha nem írta is, hogy szeretete a népet és sokat érintkezett vele, valósággal ismeri tanulta s így történt, hogy Branyicskó leégésekor a 20-as években már, midőn saját háza is leégett, a népnek némi régi szilva-tartozását s a robotból is némikeket elengedett s e tekintetben kezdeményező; bárha nem tagadható, hogy ezt inkább nagy-ur hajlamból s nem politikai célzattal tette. Azonban az, mit a népnevelésről ír, már félig politikai s csak félig nevelésügy. Éppen ilyen szempontból s hasonló felfogással szól a népről a „köznép-népkegy” cz. a. az Irányban; de kevésbé részletesen. Itt is első sorban a népnek anyagi helyzetéről szeretne gondoskodni s kiterjedtebben szól a birtok felszabadításról, a föld szabad adás-vetéséről, viszont a tulajdonról. De ugyancsak itt is hangsúlyozza a nevelést. „Igen sokan gondolkodnak a néptanításról; de a népnevelésről kevesen. S ez az oka, hogy a köznép sehol sem olyan boldog, mint lehetne.” Másfelől pedig kiváltkép dicsérettel emeli ki a magyar köznemes vonzó tulajdonait: férfias, okos és nyílt; olyan mint a gyémánt, mely durvaságában is tetsző s csak köszörü kell neki; de gyémánt-köszörű, hogy ragyogjon. „Itt is ember kell az embernek; nevelés, példa.”

Ezekben ismertetem Jósika nézeteit. Belátom és látom, hogy nem nagy dolgok, inkább jelszó kiáltás, mint cselekvés; de annak sem nagyon hangos s abból, mit Jósika tudott annak idejében a nemzetnek izenni, ez a leghomályosabb s a legkisebb izenetek egyike. Azonban ha e szókban a politikus, az emberbarát, a nagy úr, a jó magyar, ember beszél s ha kivált oly érdemesült férfi szájából hangzanak, mint Jósika Miklós és pedig az erdélyi első reform országgyűlés idejéből megérdemlik, hogy ismételjük őket; mert úgylis fölülte keveset olvasok ma-napság Jósikáról. Azt mondhatnám az irodalom történelmével foglalkozókról, mit Illosvai mondott a költőkről. Toldiról irván:

„Keveset olvasok róla krónikában,
Az énekszerzők is feledtek dolgukban.”

Ferenzi Zoltán.

A földrajz tanmódszere népiskoláinkban.

Szerfelett kapkodunk minden új után! Ez nem csoda! Nagyon el voltunk maradvá s mert nem sülyedni, de emelkedni, nem elveszni, de élni akartunk: két kézzel ragadánk meg mindent, mi másokat előbbre víve, bennünket célunk elérésére vezetni ígérkezett. A kedves, a régi, naponkint halomra dőlt, mint rosz; az eddigi mind elmaradottságunk okaként lett feltüntetve; azt hittük, ha a régít az előmutatott, legtöbbszörre importált, újjal helyettesítjük: bajaink mindjárt múladozni fognak. Így aztán könnyen, szinte észrevétlenül, belesülyedtünk ama túlságba, hogy minden ósdi rosz s minden új jó! Óh, hányan vannak fiataljaink között e hitben; hányan gúnyolják a régít, mert nem új; hányan tiszteletlenek az öreg ember iránt is azért, mert öreg?! — Ez a mai magyar társadalom minden rétegének s így a tanítósnak is közös, a körülmények által indokolt, nagy hibája!

Új idők, új intézmények, új emberek s a tanításba új módszerek jöttek: és mi készségesen, kritika nélkül fogadtuk mindeniket. — Hirhedt új mesterek s gyári munkák ajánlották a földrajz tanítási módszerében a rajzoltatást, elnevezték cifrán s hozzátevék, hogy a jellel haladó tanítónak csak így lehet árral úsznia: és mi tevék hűségesen. Nem mondom, nem mindnyájan! Egyikünk nem bírta elhagyni a régít; másikunk az újat kényelmetlennek tartá: de a színe, java ez útra tért haladéktalanul. — No de, a min hirtelenségben gondolkodni nem mertünk, nem tudtunk vagy nem értünk rá: most már nyugodtan megtehetjük. Vegyük sorra őket mielőbb! Sok ott az idegen, alakítsuk magyar szájíz szerint! Sok az újban a selejtes: keressük meg s dobjuk félre ezt! Míg így nem teszünk, magyar nemzeti paedagogiáról beszélni is alig lehet!

Tán semmibe sem vittünk annyi újat, mint tanmódszerünkbe. A tanterv, a korról haladni akarás sok újabbnál újabb tanmódszerek megismerésére s követésére útalak minket, tanítókat. Nem csalatkozom, ha mondom, hogy egyetlen tantárgy módszere sem mérkőzhetik sokféleségben a földrajzéval. Isten ments! még szándéknak is vakmerő lenne mindannak elsorolásába fogni! Én e helyett csak a legújabbban felkapni akart s immár több népiskolába be is vitt rajzoltató módszerrel óhajtók szót váltani. Beismerem tehát, hogy cikkeském helytelen című de én hirtelenében nem találtam rövidebbet és megfelelőbbet. Beismerem még azt is, hogy a rajzoltató módszerről tulajdonképen nem is szólhatok, mert hát a rajzoltatás végtére nem módszer, hanem azok egyikének csak technikai oldala: de mert általánosan felvett elnevezés — kivált azok részéről, kik minden áron szépet, újat és nagyot akarnak mondani — hát én is élek vele.

Vizsgáljuk meg közelebbről ezt a csecsemőt — rajzoltató módszert — s bánjunk el vele spartaiasan;

adjuk az életnek ha ezé; adjuk az enyészetnek, ha erre érdemes.

Micsoda is hát voltaképen s mi a célja? — A hány a tanító, ki alkalmazza, annyiféle az ő maga és célja. Ebben — úgy látszik — tág tere nyílik a tanítói függetlenségnek. Egyik megparancsolja, hogy ezt meg ezt rajzolja le a térképről 8—10 éves tanítványa; a másik útasítást is ad hozzá, sőt hálózatot sem restel készíttetni; a harmadik előrajzol s utánrajzoltat. Egyik rajzol s rajzoltatva tanít; a másik csak a térképről leolvasottat, a megtanúltat rajzoltatja le. Egyik a tanútnak csak részeit (határ-, hegy-, víz-, vasút stb.) kívánja rajzban, vagy a tanútnak összegének csak legfőbbjeit; másik mindent rajzoltat. „Némelyek — miként dr. Wagner mondja — a szemléltetést akarják vele előmozdítani; mások, mivel az atlasz a tanulókat szórakoztatja, fegyelem-fentartó eszköznek tekintik; vannak továbbá olyanok, kik vele a tankönyv felesleges voltát akarják beigazolni; végre néhányan a tanulók önmunkásságát kívánják vele telköltetni.“ (L. Magyar Tanügy X. évf. 8—10. füzet.)

Bizony, a miben ekkora rendetlenség, tervtelenség uralkodik, azzal édes-kevés jót lehet eszközölni. A chaosz nem lehet módszer; de egyébként is a rajzoltatásnak ezt a nevet adni: módszer, nem egyéb, mint nagy szóba burkolt — tudakosság. Ha azonban e név tanításunk egyes részeiben követett eljárásunk milyenségét akarja jelölni: ily értelemben szólhatunk róla, mert e fogalom megvan; de nem alkalmazható ekkor sem a módszer szó, mert ez más fogalmat jelent.

Mondjunk le hát a „rajzoltató módszer“ elnevezésről s vegyük helyébe a rajzoltatást, mint földrajzi tanításunk egyik eszközét. Földrajzban sem lehet más módszer, mint az elemező és összetevő; de eljárásunk mindkét módszer keretén belül nagyon sokféle lehet.

Tudva, hogy minden ismeretünk csak e két (elemező s összetevő) módszer útján szereshető meg s tudomány, tehát rendszeres ismeretek összege nem állhat elő, hacsak e két módszer egymással szoros kapcsolatban, egymás mellett nem alkalmaztatik: okvetlenül használunk kell mindkettőt földrajzi tanításunkban is.

Azon kérdés, e kettő melyikét tegyük előbbre, immár szintén el lett döntve, ha máshol s másképp nem is, de a miniszteri tantervben reánk néptanítókra nézve kötelezőleg. E tanterv szerint a szülői-háztól vagy iskolából indulva ki, egyszerűről halad a mindinkább összetettre, míg végül a legmagasabb földrajzi fogalomhoz ér, melyet e szó fejez ki: világ. Így hát módszerünk elsőben összetevő, de aztán a megértetésnél, a kifejtésnél, a fogalmak világossá tételénél okvetlenül nyomban következik arra az elemzés. És ez, szerintem, így helyes. Igaz ugyan, hogy tanításunk helyességére a lelki fejlődés törvényeiben keresve alapot és bizonyítékot, azt találjuk, hogy rossz úton járunk: mert a lélek, a meny nyibe működése egyes mozzanatai előttünk nyilvánul-

nak, előbb ismeri a természeti tárgyakat maguk egészében s csak azután képes azok részeinek megismerésére: tehát nem az összetevés, hanem az elemzés alap- elemét bírja. Úgyde tekintve a viszonyt, melyben az én a természet tárgyait egymáshoz s önmagához képest lenni látja; tekintve azon viszonyt, melyben az ember alkotásai a természetével vannak: úgy találjuk, hogy minden általunk egésznek megismert fogalom, míg egyrészt viszonylagosan egész, másrészt csak rész; úgy találjuk, hogy abszolút egész, abszolút teljes fogalmunk nincs, mert a miket ilyenekül tartanak, azok előttünk érthetetlenek, fölfoghatatlanok. Így pl. ez a földrajzi általános fogalom világ, bár általunk olyannak van föltüntetve, mint mindent magában foglaló: előttünk épen annyit ér, mint a semmi fogalma, ép oly megmagyarázhatatlan, mint emez. Tehát a mily jogosan mondhatom, hogy: szülőhely az elemzés alapfogalma, épúgy mondhatom, hogy az az összetevés alapfogalma, mert mindkettő egyiránt. Elemezni épúgy lehet, mint összetenni. Igaz, lelki működésem legelső, külső nyilatkozata a megnevezés, tehát az összefoglalás volt; de vajjon, míg erre jútott, nem vette-e figyembe a részket, nem tette-e össze s úgy jött reá ezen, magában véve egész, fogalmára? Nem tudjuk-e, hogy gyakran vannak rész-szerinti fogalmaink, melyeket, mint egészet, bár megalkottunk, de szóval jelölni nem tudunk? Ki állítja, ki bizonyíthatja be, hogy első ismeretünk nem ezen úton jó létre?

Elfogadva a megismerés ezen módszerét, úgy, miként azt a min. Tanterv is előadja, azon kérdés áll előttünk: tanításunk összpontosító (koncentrikus) vagy szétesztó legyen-e? A Tanterv szigorúan összpontosító a földrajzot illetőleg: mert az ismertetés tárgyai mindig ugyanazok, csak a terjedelem nő folytonosan; e szempontból tekintve a III. oszt tananyaga, annyiban hiányos s inkább szétesztó, részelő, a mennyiben nem az egész tárgyat, hanem annak csak egy részét, a szülőhely s környékét veszi fel.

A koncentrikus tanmódszer védői kiemelik, hogy ez úton egész, befejezett ismeret adunk, míg a szétesztó, részelő tanmódszer csak részt nyújt; hogy amaz folyton ismétél és bővít, míg emez újat és újat adni kénytelen: tehát az első ismeretet biztosít, az egész fölött átnézetet nyújt, míg ez utóbbi szerzett ismeretet feledni enged s új és új részek megismerésével terhel. Ez igaz, de másrészt tagadhatatlan, hogy a koncentrikus módszer sokat ölel föl egyszerre s így nem ritkán rohanni kényszerít, a mikor az ismeret nem lehet alapos, megemésztett, biztos! Aztán meg az egész is nagyon viszonylagos fogalom; a mi egy szempontból egész, az másból csak rész. Ugyanezért én a koncentrikus és szétesztó, részelő módszert nem elválasztom, hanem egymással kapcsolatba hozni akarom úgy, hogy paedagogiai könyvgyártóink egy új módszerről cseveghetnének illetén cifra név alatt: „összpontosítva részelő tanmódszer.“

Én tehát a földrajz tananyagát így osztanám fel:

III. oszt. Iskola, szülőház község, környék hegyei, dombjai, völgyei, síkjai, folyói, tavai, növényei, ásványai, lakósi, ezek nyelve, vallása, társadalmi sajátsága, földmívelése, ipara, kereskedése, egyesülési községgé, járássá, megyévé, országgá; az egyesülés által megkövetelt községi, járási, megyei, országos rend, igazgatás. Ismétléskor a légkör, az ég, a nap, hold s pár, a köznép által is ismert csillagzat.

IV. Azt ismételné, bővíténé, különösen Magyarországot teljes egész ismeretével; tudja, hogy hazánkon kívül sok föld, sok tenger van, a mi együtt földgömb.

V. oszt. Ismerje meg, a tanultak ismétlése után a szomszéd országokat, menjen mind messzebb-messzebb s mikor beútaza az egész földet, tudja meg, hogy a tudósok hány földrésről beszélnek s tehát mely országokat mely földrészen találunk? Ismerje meg a földrajz úgynevezett mértani részének legszükségesebb elemeit.

VI. Mindezt foglalja össze még egyszer; ismétlje mind; utazzék mentől többet. Minden újabb és újabb földre lépén, azokat épen úgy megismertetném, mint a szülőhelyet; tanítványaim tudjanak a föld alakulata, az ég alj, a talaj ismerete után következtetéseket vonni a növények, állatok, ásványokat, a lakósk foglalkozását illetőleg; mind részletesebben táruljanak eléjük a mértani földrajz elemei.

Ime, a tananyagot így sorakoztatva, ki mondja, hogy az — bizonyos mérvben — nem összetevő; s viszont, ki nem látja, hogy az — bizonyos fokig — részelő, szétosztó? Én így szeretném a földrajz kötelező tantervét látni: mert, mint fönnebb elésorolám, úgy az összpontosító, mint a részelő tanítói eljárás — melynek megfelelnek az összetevő és elemező megismerési módnak — külön-külön, nemesak jó, hanem rossz oldalokat is mutat föl. Ha az összetevést és elemzést egymással kapcsolatosan használjuk: mért nem kötjük össze az összpontosító és szétosztó, részelő tanmódot is egymással? Így ellensúlyozná egyik a másik hibáját! Különben is — én legalább — merő koncentrikus — tanmódot sehohsem látok keresztülvéve, csak megnevezve, elvontan fejtegetve. Bármilyen egész megismerésénél meg kell ismernünk a részeket is. Vegyük föl tananyagúl a földrajz egészének szűk-körét kiinduló pontúl s minden évben ismertessük ugyanazt bővítve: ez eddig koncentrikus irány; van középpont, mely körül forgunk mind szélesebb-szélesebb gyűrűben! De midőn ez egész részeit ismertetjük, mit okvetetlenül kell tennünk és pedig — bizonyos mérvben — egymás mellett, egymás után, úgy térben, mint időben: akkor már részélünk, szétosztunk.

Én tehát csak a logika józan követelése szerint járok el, midőn tanításunk eljárását mindenkor s így a földrajznál is, összpontosítva részelőnek ismerem föl s akarom látni.

(Vége követ.)

Újfalussy Sándor.

Szakvélemény a torna tanításról.

A legközelebbi időben számos felszólalás történt, hogy a népiskolákban a torna ne taníttassék és e miatt a bécsi tornatanítók egyesülete egy kérelmet nyújtott be a birodalmi főváros orvos egyletéhez, hogy ez vegye fontolóra a tornatanítás hasznosságát s vizsgálja meg annak az egészségügyre való befolyását, s fordítsa figyelmét véleménye adásában arra is, milyen legyen a leánygyermek tornatanítása.

A régi időtől fennálló nagy tudomány és tekintélyű testület ezen kérvényt áttette az egészségügyi szakosztályhoz, mely kebeléből egy bizottságot küldött ki, ennek elnöke Dr. Englisch kórházi első orvos, jegyzője Dr. Reiter volt. A bizottság ezen ügyben négy gyűlést tartott, melyen az előadó Dr. Weiler császári tanácsos és a test egyeneszeti intézet igazgatója volt. Dr. Seeger a wüdeni kórház rendelő orvosa, mint segéd-előadó, szerkesztette a véleményt Dr. Weilerrel közösen. A tárgyaláson részt vettek Dr. Innhauser egészségügyi tanácsos Dr. Hopfgantner bécsi kerületi orvos, Dr. Polánszky, Dr. Schlager kormánytanácsos és Dr. Chimany törzsorvos.

Az előadók által szerkesztett vélemény kevés változtatással elfogadott, a lényeges módosítások közül felemlítjük, hogy a tornaterem padozatát lágy fenyőfából ajánlották készíttetni, mert ez rugalmas és mégsem porfészek; továbbá kimondták a szellőztető készülékek alkalmazásának szükségességét, s különösen pedig a kelendő orvosi felügyelet nélkülözhetlenségét. Elhatározta továbbá a gyűlés, hogy az előadók által kéressék fel a kultuszminiszter, hogy a közegészségügyi tekintetben fontos határozatok, a politikai lapok útján is, hozassanak a közönség tudomására.

Ezen nagy becsű vélemény a következőkben nyer kifejezést: A torna tanítás ha helyesen van vezetve az ifjúságnak, minden tekintetben ajánlandó, mert a test kifejlődését elősegíti úgy a fiu, mint a leány gyermeknél. Célját a torna tanítás szószerint a következőkben éri el: erőt, ügyességet, bizottságot, rendszeretetet, bátorságot és önismeretet szerez. A szellem és test üdeségét fentartja; de ezen előnyöket csak akkor éri el, ha ezen cél elérésére a kedvező tényezők közreműködnek s minden körülmények között fenn is tarthatók.

Ha körülnézünk egy népiskolában, nem egyszer tapasztaljuk, hogy a contingens ezen nemes cél elérésére oly gyermekekből állíthatjuk csak össze, kik gyengék, vérszegények, súly és angol — Rachitis — kórosok. A tornázás pedig munka és a munka táplálékot kíván, úgy gépnél, mint az embernél s mint az egész természetben. Midőn a gyermekeket a tornatanításra kiválasztjuk és megvizsgáljuk, a következő szempontokat kell figyelembe venni:

1) Egészséges, erős gyermekek feltétlenül tanítandók a tornára.

2) Gyenge, beteges gyermekek kimélettel tornáztassanak és csak szakértő orvos által kijelölt gyakorlatokban oktattassanak. Nagyobb figyelmet, körültekintést kell követni akkor, midőn a leánygyermekek a tornatanításra kiválasztatnak. Itt az orvosi véleménynek minden esetben irányadónak kell lennie, különösen a serdülő időszakban. Bizonyos napokon egészen fel kell hagyni a leánygyermekek tornáztatásával, s a miveltebb körök leányai női torna-tanítók által képeztesse ki. Továbbá engedtesse meg a szülőknek, hogy leánygyermekeiket, ha kifejlettek, a torna tanítás alól egészen fölmenthesse. Természetesnek tartja továbbá a bizottság, hogy az orvos egyszeri vizsgálat alkalmával a torna tanulás ellen szóló indokokat nem ismerheti fel és különösen ott, hol szerves hiány nem mutatkozik, ott csak is szorgos felügyelet és a concret esetek megfigyelése után nyilváníthatja véleményét. A káros hatásokról, melyek néha a tornatanítással járnak s melyek olykor komoly megbetegedésre szolgáltatnak alkalmat, a következőket véleményezi a bizottság:

1) A gyermekeknek egy része, a megerőltetett gyakorlatok következtében felhevül, izzad, és ha a szükséges lecsillapodás nem történik rendszeresen, a torna helyről távozva, könnyen meghűlhet. Ezért tehát a torna órák vége felé, mindig oly gyakorlatok taníttassanak, melyek a gyermekeket nem erőltetik, nem okoznak izzadást és így veszedelem nélkül a szabad levegőre kijöhetnek.

2) A felsőbb osztályok torna gyakorlatainál a fapadozattól erős por keletkezik, mely káros s ha pedig a padozat öntöztetik, akkor igen könnyen veszedelmes elcsúszások történhetnek. Hogy ezen kellemetlen eshetőség be ne következék, az intézetek tornatanítói gondoskodjanak arról, hogy az intézet helyiségei kellőleg tisztán tartassanak, a kiséprés nem öntözés, hanem nedves fűrészpör által történjék, s így a portól a termék is megóvatnak. E tekintetben legezészerűbb az, ha a talaj megfelelő padozattal van ellátva.

3) A menet gyakorlatoknál az éneklést csak esendesen és lassú ütemben kell gyakorolni.

4) A futási gyakorlatok 5, vagy legfeljebb csak 10 percnyi tartalmuak legyenek.

5) Télen a tornatermek soha 12 R^o-nál feljebb ne fűtessenek és célszerű ventilátorokkal legyenek ellátva.

6) A gyakorlatok túlságos sok tempóból ne álljanak s a felsőbb osztályokban a katonai menet gyakorlatok szabályaival lehetőleg hozassanak összhangzatba; a vezetésnél ugyanazon vezényszókat használják és így

egyszersmind az ifjúságot a jövőd katonai szolgálatra készítsék elő.

A szabadban való gyakorlatok, ha az évszak hőmérséke engedi, mindig többre becsülendők, mint a tornaterembeliek.

7) Oly tornászatot, mely megerőltetéssel jár, a gyermek csak is addig gyakorolja a korlátan, nyujton, míg fáradni kezd.

8) Ha valami sérülés történik, legyen az bár gyenge fokozatú, a tanuló azon napon többé torna gyakorlatot ne végezzen s a szülő erről okvetlenül értesíttessék.

A torna gyakorlatok, a mint ezt az előirt szabályok követelik, mindig orvosi felügyelet alatt végeztesse. Ily óvintézkedésekkel és a már fentebb említett módosításokkal a leánygyermekeknek is ajánlható a torna-tanulás.

A szakbizottság nézete abban öszpontosúl, hogy a torna tanítás az ifjúság testi és szellemi kifejlődésére nagy befolyással van.

Az ó-korban a görögök már terv szerint vezették a gymnastikát, mely öt főbb gyakorlatból állott u. m. futás, ugrás, birkozás, diskus és dárda hajításból. Ezen gymnastika fontos részét képezte az ifjúság nevelésének. A rómaiak utánozták ezt, a németek pedig a középkorban a testgyakorlatokat tervszerűleg vitték keresztül. A múlt század vége felé pedig a tornázás a mivelés segédszerűül általánosan cultiváltatott. Gutzmusz Frigyes volt az első kinevezett torna-tanító és Jahn működését pedig korszakalkotónak tekinthetjük a torna tanításban. A torna tanítást azonban sok oldalról igen hevesen támadták meg és sok irányban igen veszedelmesnek tartották.

Mi orvosokul hivatottnak érezzük magunkat a torna felől ítéletet mondani, s kötelességünknek tartjuk kijelenteni, hogy a szabályos és észszerű tornázást az egészségre jótékonynak tartjuk, mert az izmok kifejlődését edzi, az ízületeket a mozgásban gyakorolja és a testet általában üdíti, az emésztést elősegíti, szabályozza a vérkeringést és az anyagcserét. Mindezen tényezők öszseségükben a testet edzik, erőben gyarapítják és sok kártékony befolyástól óvják meg. A tornászatonak erkölcsileg is nagy befolyása van az öszses oktatásra. A testi erőnek tudata emeli a bátorságot, az ügyességnek ismerete az elhatározást és a gyors kivített, valamint lélekjelenléte önt a férfiuba. Észszerű torna tanulás tehát mind testileg, mind szellemileg csak előnyt nyújt, mely úgy egyesekre, mint az egész állam lakosságára nézve nagybecsű.

Közi:

Dr. Bartók István.

T Á R C A

Szemelvények.

Közl: Józsa Mihály.

„Nagyon kívántok szeretetni asszonyok és soká, egész a sírig: legyetek hát anyái gyermekeiteknek.“

„Semmi nem oly bájos, mint anyát látni egy gyermekkel karján, s nem oly tiszteletre méltó, mint anyát sok gyermek közt látni.“

„Az anyai szeretet fölemésztí az életet, a nélkül, hogy önmagát fölemészténé.“

„A gyermek első tanítója az anyai szeretet.“ — Aime-Martin.

„Boldogságot terjeszteni maga körül, ez üdvös hivatása a nőnek, s ez a házikör boldogsága is.“ — Burow Julia.

„A legtöbb nagy ember anyja erkölesi valójának jellegét hordja szívében.“ — Michelet.

„A zajos anya ellenmondás a nevelésben, mert míg a szelidség példái mindent tehetnek a gyermek hevesége ellen, a tanítások és tilalmak semmit.“ — Jean Paul.

„A szelid asszonyt annyi erővel ruházza fel a szeretet, hogy azt, mitől a férfi borzad, ő mosolyogva viseli el.“ — Wieland.

„Bármit mondjon az anya leányának, az által el fog törődni, mit a leány tőle azzal ellenkezően tenni lát.“ — Fenelon.

„Gyermekeid becsületét ne érintsd mások előtt; ne szoktasd őket ahhoz, hogy azok jelenlétében megcségyenülést kelljen tőled eltűrniök; épen úgy ne tömjézz idegenek előtt nekik, hogy házadban hallják dicséretöket.“ — Salzman.

„Midőn az anya gyermekeiért dolgozik, magán dolgozik, saját nemesülése s szentesülésén, s minden kö-

telessége betöltése gyermeke iránt, csak saját éne szépülése.“

„A gyermek őrangyala az anya.“ — Hegel.

„Ne tanítsa senki más az embereket, mint az, ki igazán szereti.“ — Jean Paul.

„A jövőt lopjuk meg, ha rosszul neveljük az ifjúságot.“ — Goethe.

„Ki a tanítvány érdekét lekötöni képes, az megnyerte figyelmét is.“ — Salzman.

„Tanulmányozd gyermekeidet: s szödd nevelési tervedet hajlamaik s képességeikből.“ — Salzman.

„Nevelésnél legfőbb parancs: minden szórakozottság ellen működni.“ — Goethe.

„A legnagyobb hiba az, melyet nevelésnél elkövetni szokás, hogy az ifjúságot öngondolkozásra nem szoktatják.“ — Lessing.

„A valódi nevelés próbaköve: a gyermek őszintesége s vidámsága.“ — Schwarz.

„Inkább kell a gyermekkel egy dolgot tiszter ismételtetni, mint tizfélét egyszer.“ — Rauschbusch.

„Soha, soha se maradj tétlenül; a munka balzsama a vérnek, s az ércnyek forrása.“ — Herder.

„Egész után törekedjél mindig, s ha magad nem válhatsz egészszé, mint szolgáló tag, csatlakozzál egészshez.“ — Schiller.

„A gyermeki lélek tiszta lapjára ne írd meg gondolatlanul és gyorsan. Bár soha nem lesz lapja megtelve s mindig új írás jó fölé, de egy sem marad oly szilárd, mint a legelső.“ — Rückert.

„Jobb sok tulajdonság nélkül jellemmel birni, mint nagy tulajdonokkal, jellem nélkül. A tulajdonok az anyagot képezik, a jellem az alakot. Az anyag haszontalan, ha nincs alakja.“ — Düringsfeld Ida.

I R O D A L O M.

„Képes Gyermekevilág“ (Ifjúsági folyóirat) Szerkeszti Kobány Mihály, Gyomán. Megjelenik havonként egyszer, a hónap 20-adián. Előfizetési ára: 60 kr.

Ha az u. n. „ifjúsági folyóiratok“ (megfelelően a pädagogia igényeinek) valóban szívnyemesítő, erkölesképző és értelemfejlesztő olvasmányokat tartalmaznak, ha ezen olvasmányok által egyszersmind kibővítik a nevelés- oktatás iskolai tananyagát, ha az olvasásra kedvet s a nemesedésre hajlamot ébresztenek, alkalmazkodván mindig és mindenben a növendékek fejlődési álláspontjához: úgy igenis barátjai vagyunk az ifjúsági folyóiratoknak: — ellenkezőleg, el kell itélnünk őket.

A Forgó bácsi „Kis Lap“-ja s a Dolinay-féle ifjúsági

folyóiratok ellen nem sok kifogásunk lehet, — de annál több a Kobány úr „Képes Gyermekevilág“-a ellen.

Általános a panasz, hogy szépirodalmunkban máholnap a külföld selejtes termékei ragadják magukhoz a kizárólagos uralmat, a mik olcsók, érdekesítő, idegrázók s ennek folytán kapósok lévén: rovására a jóízűnek s az érzelmek nemességének, — az Eötvös, Kemény, Jósika, Jókai, Arany s más jeleséink maradandó becsű munkáit csaknem egészen leszorítják a térről.

Nem a mi hibánk, ha a Kobány úr „Képes Gyermekevilág“-ában ezeknek a külföldi selejtességeknek „gyermek kezébe való“ mását, kiadását látjuk. Már maga a kiállítás is, papiroza, nyomása, ortographiája — egyaránt arra vall, mintha csak éppen versenyre akarna kelni azokkal a selejtességekkel!

Első közleménye a „Karácsony est“, mely „gyönyörű költeményt — Kobány úr csillag alatti megjegyzése szerint — Borzsák Endre a szegszárdi kisdédóvó intézet karácsonyi ünnepélyére irt.“ Hát ez a vers a Kobány úr izléséhez képest lehet „gyönyörű költemény“, de csak a Kobány úr izléséhez képest; mert a mely versben olyan részek fordulnak elő, hogy: „Fa gyümölcse Gyomrát töltse Annak ki engedelmes, Mert Jézuska Jó fiukba S kis lányokba szerelmes. De a ki roszt, Hanyag s daczos: Vesszöt farag számára E szép fából, S jól elpáhol Hogy emlékezzél mára!“ — hát biz' az ilyen „költemény“ először is nem költemény, hanem egyszerű versezet, a mit a caesurák és rímek pusztán csengése legkevésbé sem jogosít fel arra, hogy kis gyermekeknek „szívnyemesítő, erkölcsképző és értelemfejlesztő“ olvasmányul szolgáljon; sőt ellenkezőleg.

Második közleménye „A boldogok karácsonya“, alkalmi „elbeszélés“. Kobány úr írta. — Olga és Irma egykoru gyermekek voltak; Olga vagyonos, Irma szegény szülők gyermeke. Mindkettőjük házában „otthonosan“ érezték magukat. A véletlen úgy akarta, hogy karácsony estéjén Olgaék házára került a sor. Multságuk már-már zajossá is vált, midőn egy nem várt esemény vonta magára figyelmüket, t. i. a lámpa kialudt. Olga anyja olyan észrevétlenül csavarta le, hogy a gyermekek egyszerre csak pokoli sötétségben találták magukat. Az ebből származott ámulatot(!) azonban csakhamar bámulat s végtelenül kellemes meglepetés váltotta fel, midőn a mellék terem két szárnyu ajtaja föl pattanván, előttük állott Jézus gyönyörű ajándéka, a nagyszerű karácsonyfa tündéres(!) fényt terjesztő száz meg száz apró gyertyájával(!), ragyogó díszítményével, s az ajándék-tárgyak meszeszerű(!) özőnével. A megszámlálhatlan sokaságú apró világító gyertyák közt vidáman mosolyogtak rájuk a szebbnél szebb piros almák, a festői rendtelenségben(!) elhelyezve himbálózó narancsok szemeiket csiklandozták(!), cukorkák, füge, aszalt szilva, János kenyér, és isten tudja (helyesírás: jánoskenyér, Isten) miféle „cumiksok“ csábitólag(!) tekintének feléjük. Hát még az a sok csillogó villogó(!) csecsebecse?... S aztán a tarka-barka játékok nagy özőne(!)? „Mint valami labirint!“ Volt a díszes képes könyveknek egész halmaza, akár egy kis városi könyvkereskedés. Kalitkában ugráló és füttyülő madarak, mintha(!) élnének. Volt színház, mozgatható bábukkal(!), ruhatárral. Volt teljesen berendezett ház. Volt majorság-udvar, galambdúccal, melyen „ki s be repdestek“(!) a galambok. Volt gyönyörűen berendezett kert, viruló és illatozó(!?) virágokkal; tenger gőzhajóval: vaspálya igazán közlekedő(???) vonatokkal; stb. stb. Két óriási(!) nagy bábu volt a fához támasztva. Az egyik derekán gyönyörű himzéssel Olga, a másikén Irma volt olvasható.“ — „A lányok meglepetését leírni nem lehet, a hetedik menyországbán(!?) képzelték(!) magukat, szólni sem bírtak, csak néztek és bámultak, szívök elszorult(!), ilyesről még álmodni sem mertek(!). „Alig, hogy tánczoltatni kezdik a bábukat, az egyik elkialtja „Irma“, a másik „Olga“. „A gyermekek újabb meglepetésekbe esnek.“ „A késő éj daczára csak nehezen sikerült a lányokat nyugalomra bírni.“ „Aludtak édesdeden,

álmodtak boldogan. Előttük lebegett a ragyogó karácsonyfa ezer díszítményével, mit most (álomban!!), sokkal jobban és részletesebben vettek szemügyre. Oh, mily boldogító volt ez álom! Csak soká, nagyon soká(!) tartott volna!“ — Reggelre kelvén az idő, gazdag reggelihez ültak. . . . Nem kell feledni, hogy Irma a többi ajándékok között az Olga vagyonos szülőtől egy „nagy nyereseményekre játszó sorsjegy igérvényt“ is kapott, a mivel aztán — nagyon természetesen!! — hémsokára meg is nyerte a 150,000 frtos főnyereseményt. „Hogy vette föl Irma atyja a 150,000 frtot; mint rendezte be eddig szerény házáat? nem igen érdekli Kobány urat, a miként minket sem, hanem elég azt tudni, hogy ezután már (!!!) nemcsak a lányok, de a szülők is benső barátságban éltek egymással.“ Tehát — Kobány úr szerint — ahhoz, hogy a szülők benső barátságban élhessenek egymással, multhatlanul kölcsönösen nagy gazdagság kívánatik!! S ezt Kobány úr kis gyermekek számára beszéli el — „szívnyemesítő, erkölcsképző és értelemfejlesztő szándékkal!! . . . A következő karácsonyi estét — nagyon természetesen!! — az Irma „meggazdagodott“ szülőinél ülik meg. „A meglepetés nem soká váratott magára, mert a szomszéd terem fölnyilt ajtaján nagyszerűen ellátott(!) — pazar fényvel(!) díszített, s káprázatos(!) fényt árasztó karácsonyfát lehetett látni csillogó cifraszágaival(!) s kifogástalan izléssel(!) megválogatott játékaival. Az örömet nem kisértjük leírni, „sokkal nagyobb volt az, mint a tavalyi, „mert hiszen most ezuttal mindkét gyermek szülői is beleveggyültek abba.“ Az Irma apja, hálából, az Olga nevére alapítványokat tesz a nyert pénzből; miből az a „szívnyemesítő és erkölcsképző“(!?) tanulság, hogy tehát csak nyert pénzzel lehet és kell jótékonytágot gyakorolni!! . . . „Még ezután is volt öröm és újabb meglepetés, de ez már Olga szülői házánál történt, — hol szintén nem maradhatott ki a nagyszerű karácsonyfa, melynek fénye mellett mindkét szülői pár soká vidáman beszélgetett, s majd a luculusi(!) asztal mellett lelkes köszöntőkben fejezték ki örömeiket(!) . . .

Ime: ez a Kobány úr „szívnyemesítő, erkölcsképző, értelemfejlesztő“ s nemesedésre hajlamot ébresztő(!) alkalmi „elbeszélésének“ a vázlatja. Valóban, csodálkozunk kell a Kobány úr paedagogiai s aesthetikai(?) érzéke fölött! S plane: mutatvány-számban adja ezt az elbeszélést! Ugyan, milyenek lehetnek a következő számok, ha a mutatvány-szám ilyen?

Kiknek a számára írta Kobány úr „elbeszélését“? Herczeg-kisasszonykák számára? Avagy polgár leánykák számára? Vagy talán a pórosztály gyermekeit tartotta szemelőtt? . . . Mert egyiknek sem való!

Ugyan: miféle paedagogiai hatást remélt „elbeszélésétől“? Szívnyemesítésről, erkölcsképzésről lehet-e itt szó? . . . Mintha csak éppen azokból a külföldi selejtességekből vette volna át!

A ki ifjusági író akar lenni: az legelőször is legyen paedagogus, a ki ismervén a szív és ész fejlődésének természetét s az emberi tökéletesedés célját és irányát, tudjon alkalmazkodni mindenben a gyermek fejlődésének ál-

Melléklet a „Család és Iskola“ 9-ik számához.

lápontjához: és ezután legyen aethetikus, a ki ismerve a szépet, tudja megvonni a határvonalat a rút és szép közé, a ferde és nemes közé, a ki a gyermeki gyenge kedélyt a képzelem tufeszítése s izgalmak és könnyelmű vágyak ébresztése által ne tegye félszeg ábrándok tanyájává. Mind ez törpe minimuma azon kívánalmaknak, miket egy ifjusági íróval, egy ifjusági lap szerkesztőjével szemben felállítunk.

Annyi a helyesirás, szó- és mondattani hiba, hogy valóban könnyelműséget követ el az a nevelő, ki a Kobány úr lapját növendékei kezébe adja.

(„A kis huszár“, Hajgató Sándortól, csinos kis vers, mely megérdemli, hogy kis gyermekeknek betanítassák; szintugy „A kis Lipika“ is, Gyurkovits Bélától. „Védjük az állatokat“ czim alatt Márai Mátyásnak van egy olvasó-könyvbe való közleménye. — Hogy ezen három kis közlemény ellen nem emelünk kifogásokat, az legkevésbé menti a „Képes Gyermekvilág“ előbbi hibáit, sőt éppen még inkább bizonyítja a Kobány úr tapintatlanságát, a ki egy „versezetet“ „gyönyörű költeménynek“ nevez olyan kis versekkel szemben, a mik mégis inkább érdemlik meg a „költemény“ nevet.)

A következő közlemények, mik bizonyára a Kobány úr tolla által közvetítve kerültek sajtó alá, a helyesirás, szó- és mondattani hibáknak nagyon épületes példáit szolgáltatják, egész halomszámra.

„Képes Gyermekvilág“nak nevezi a lapot, s egy kép sincs benne; ha ugyan képnek nem tekintjük azt az ideetlen fametszetet, a mi a czimlapot diszteleníti.

„Ára félévre csak 60 krajczár, jölehet (helyesen: jóllehet) egy igen diszes olyan aranyozott diszkötésű képes dal és üdvözlő gyűjteményt adunk hozzá ingyen mindjárt a rendeléskor, melynek magának az értéke meghaladja (?) a csekély összeget, s adunk a 2-ik félévre egy hasonló kiállítású 3-400 gyermekjátékot tartalmazó jutalomkönyvet is, s mindkettőt bérmentve meg is küldjük.“ A Fuchs-testvérek is, mikor a külföldi irodalomból átfordított selejtességekre előfizetést hirdetnek, „aranyozott rámaju, diszes kiállítású és művészi kivitelű“ képeket ígérnek előfizetőiknek.

Lapunknak, mely a család és iskola lapja, foglalkoznia kellett a „Képes Gyermekvilág“ gal.

Boga Károly.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNY.

Tekintetes Szerkesztő Úr!

Szíves engedelméből a „Szebenmegyei tanító-testület“ megalakulásáról óhajtanám az érdeklődő kartársakat lapja hasábjain értesíteni.

Szebenmegye buzgó tanfelügyelője, ngs. Trauschenfels Emil kir. tanácsos úr, az eszme magasztosságától áthatva, felhívta a megye területén levő állami, községi és határon túli tanítókat, hogy a népokt. törvény-147. §-a rendelkezéseinek eleget teendő, f. ápril hó 15-re „tanító-testület“-t alakítás céljából a nagyszzebeni áll. el. iskolában alakuló gyű-

lésre megjelenjenek. A gyűlésre meg is jelentek a nagyszzebeni áll. fiu- és leányiskolák tanítói és tanítónői, a rako-veczai, sinai és vestényi határon túli iskolák tanítói.

Az említett nap reggelén a vidéki kartársak megnézték az áll. isk. fiu- és leány növendékei kézimunkáinak kiállítását. 1/2 10 órakor a felsőbb osztályok növendékei által énekelt „Hymnus“ és „Szózat“ elhangzása után a gyűlés kezdetét vette.

A tanfelügyelő urat sürgős ügyei városunkból pár napra elszólták s így gyűlésünkön sajnálatunkra nem vehett részt. Az ő megbízásából Téglás I. áll. isk. igazgató üdvözlé az egybegyűlt tanítókat. Csinos beszédében fellejté a tanító-egyletek szükségességét, hasznait s kérvén a jelenlevőket a tanácskozásokban való higgadságra a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja. Kerekelőkké Téglás I., korjegyzővé alulírott választatván meg, felolvastatott az 1881. évben megtartott országos tanítógyűlésnek a tanító-egyletek szervezetére vonatkozó felterjesztése alapján kiadott miniszteri határozatok s a helyi viszonyok szem előtt tartásával készült alapszabály-tervezet. Ennek pontjai a magyarul nem értő vidéki kartársaknak tolmácsolatván nagy részben változatlanul elfogadtatták.

Az alapszabályok leendő megerősítése reményében s hogy a vidéki kartársak ezért külön ne hivassanak ismét össze, megtörtént a tisztviselő-választás. Elnökké választott: Téglás I., alelnökké: Horváth M., főjegyzővé: Weinhold Károly, aljegyzővé: Lubinszky E, pénztárnokká: Tóth K., ellenőrré: Danila Gy., könyv- és tanszertárnokká: Teleki J., választmányi tagokká: Benedek I., Flocsa J., Lubinszky B., Petrisor L. Gyulay E. és Ligetkúthy Bl.

A f. évben megtartandó orsz. tanító-gyűlésen való képviseltetésre a tanító-testület Téglás Istvánt választván meg, a gyűlés befejeztetett.

Nagy-Szeben, 1883. évi ápril hó 23-án.

Weinhold Károly.

VEGYESEK.

— A második tanítótestületi képviselői közgyűlésre vonatkozólag a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter az 12780. számú rendeletében értesítette az egyházi főhatóságokat, hogy a r. k. püspöki kar 7, a ref. convent 2, az ágostai, gör. kel. az unitárius és izraelita egyh. főhatóságok az orsz. tanítógyűlésre 1—1 képviselőt küldhetnek. Attól tartunk, hogy az országos tanítógyűlés szervezetének ilyen s hasonló módosításai által az orsz. tanítógyűlés eredeti jellegét veszti s a heterogen elemek bevonásával a tulajdonképpeni alkotó elem a tanítótestület mind kisebb és kisebb térre szorítottatik. — Ezzel kapcsolatban felemlítjük, hogy az orsz. tanítógyűlés szervezete értelmében a felső-nép és polgári iskolákat 5 tag képviseli, de, hogy ki választja ezeket, arra nézve eddig intézkedés nem történt, minek megtörténte, tekintettel az idő rövidségére, nagyon kívánatos. Ugyane tárgyra vonatkozólag felemlítjük, hogy az orsz. tanítógyűlés előkészítő bizottságának elnökéül a miniszter mlts. Békei Imre min. tanácsos és fővárosi kir. tanfelügyelőt nevezte ki, ki az első I. orsz. gyűlést is kiváló tapintattal vezette.

— A kolozsmegyei tanító-testület f. é. június 3-án Kolozsvárt rendkívüli közgyűlést tart az orsz. tan. gyűlésre küldendő képviselők megválasztása s az egyesület által e gyűlésre kitűzendő tétel tárgyalása ügyében. A tetteket lapunk közelebbi számában részletesen ismertetni fogjuk.

— Halálozások. Matolay Elek a nemzeti tornaegylet nagyérdemű elnöke folyó évi ápril hó 9-én elhunyt. A hazai tornászati ügye legbuzgóbb és leghivatottabb apostolatát vesztette el benne. Murányi Kálmán, fővárosi igazgató tanító, f. ápril hó 13-án hosszas szenvedés után meghalt. A főváros közügyeinek egy buzgó munkását vesztette el az elhunytban. Triska Ferencz kolozsvári zongora-gyáros s a kolozsmegyei tanító-testület alapító tagja f. ápril hó 19-én meghalt. Legyen áldott emlékek!

— Magyar nyelvű pótanfolyamok. A nyári szünet alatt az idén ismét 13 helyen s a többi közt Kolozsvárt is a magyar nyelvben kevésbé jártas tanítók számára pótanfolyam tartatik. Jelentkezhetni a kerületi tanfelügyelőségek útján. A résztvevők 70 kr. napidíjt kapnak.

— Nagyszerű alapítványok. Iony Tivadar, miskolci lakos, 280 ezer frt értékű vagyonát a késmárki ág. hitv. lyceumnak hagyományozta. Ugyancsak Miskolcon Bük Zsigmondné sz. Sebe Teréz kath. árva fiúk és leányok oktatására és nevelésére 300 ezer forintos alapítványt tett olyformán, hogy ez összeg kamatai évi 300 frtos ösztöndíjában adassanak ki az egri káptalan által, a melyre az alapítvány kezelése bizva van.

— Vettük az orsz. magyar gazdasági-egyesületnek a Budapest fővárosi polgári iskolák felügyelőihez intézett levelét, melyben az olvasóink előtt már ismert okok alapján ajánlja az iskolai takarékpénztár felkarolását.

— Angliában harminczkilencz oly tanintézet van, a melyekben elemi iskolai-tanítókat nevelnek. Ez intézetek költségének 73⁰/₁₀₀-át az állam fedezi, s csak a többi kerül be a tanulóktól és alapítványokból s mégis ez intézeteknek legnagyobb része annyira az anglikán egyház hatalmában áll, hogy más felekezettel vagy fel nem vesznek, vagy megkövetelik tőle, hogy tegyen felvételi vizsgát az ó- és új-testamentumból és az „Imakönyv“-ből s ha történetesen ezekből megbuknák, akkor lehetetlen a bejutása. Némely helyen keresztelési bizonyítványt követelnek és megkérdezik, hogy confirmáltak-e, szoktak-e úrvacsorával élni és hajlandók-e a gyermekeket az anglikán egyház elvei szerint nevelni. 1882-ben a bennlakással ellátott intézetekhez 53 fiú és 68 nő folyamoló nem vétetett fel ugyanezekből az okokból. A mi szintén nevezetes, ez intézetek egy részére mársemmi szükség nincsen mivel a hasonfelekezeti iskoláknak sem a száma sem a növendékeivel nincsenek arányban. Mind e mellett is nagyon kevés reménye lehet Stanley L. E. országgyűlési képviselőnek, hogy javaslata, melylyel ez abnormis állapot javítását célozza, elfogadtassék.

— Följegyzésre méltó, hogy Amerikában a chikagói esküdszék egy tanítónőnek, ki egy makacs finövendékét vonalzóval fegyelmelte 25 dollár jutalmat szavazott meg, a helyett, hogy mint a fiú gyámja kívánta, 1000 dollár büntetést szabott volna rá. Hasonló eset fordult elő Berlinben is, hol egy tanító nádpálczával vert meg egy folyton rendetlenkedő fiút. A gyermek 4 napig nem ment iskolába; a tanító tudakozódott utána a nyomtatott minta megküldésével. A fiú anyja annak betöltése helyett gyalázni kezdte a tanítót; sőt másnap az iskola udvarán is megjelent, kérdezősködött az igazgató után, s ismét sértő kifejezésekkel

illette a tanítót a körülálló tanítványok előtt. Ezért feljelentették, s a törvényszék 30 márka pénzbírságra ítélte, az ügyész pedig a tanító tekintélyének megvédése céljából 14 napi fogságot ajánlott. Nálunk alig számíthatna egy tanító ily védelemre.

A kolozsmegyei tanítótestület tagjai közül tagsági díjat fizettek 1882/83-iki egyesületi évre: 1. Dr. Bartók István, 2. Boér Gerő, 3. Deák József, 4. Fazakas József, 5. Dr. Ferenczi Zoltán, 6. Göcs Eszter, 7. Kolozsvári Albert, 8. Kozma József, 9. Kozma Józsefné, 10. Láposi Lajos, 11. Paal Ferencz, 12. Özv. Rauschmann Józsefné, 13. Boros György, 14. Rauschmann Ceczil, 15. Békési Lilla, 16. Bőjtke László, 17. Király Róbertné, 18. De Gerandó Antonina, 19. Gunesch Károly, 20. Gráf Jakab, 21. Herbach Róza, 22. Kiss Sándor, 23. Köleséri Kata, 24. Lichtenstein Anna, 25. Péterffi Mária, 26. Salamon Klára, 27. Sárdi József, 28. Schwarczel Adel, 29. Szentgyörgyi Lajos, 30. Szigethi Kata, 31. Vadas Zsuzsanna, 32. Dr. Veres Vilmos, 33. Baló Sándor, 34. Dr. Finály Henrik, 35. Péterffi Dénes, 36. Philipp Gyula, 37. Török Berta, 38. Turcsányi Gyula, 39. Binder Laura, 40. Zomora Dániel. 1879/80 1. Gál Sándor, 2. Gál Sándorné, 3. Kovács Lajos borsai. 1880/81. 1. Gál Sándor, 2. Gál Sándorné, 3. Kovács Lajos. 1881/82. 1. Gál Sándor, 2. Gál Sándorné, 3. Kovács Lajos, 4. Fekete János, 5. Czuczsa János, 6. Vincze Ferencz, Tanár Erzsébet, 8. Pál Károly, 9. Ravasz György, 10. Fekete Lujza, 11. Koleszár Lajos, 12. Horváth Irma, 13. Gál Irén, 14. Ignác Károly, 15. Bölöni László, 16. Bányai Lajos, 17. Bányai Lajosné, 18. Juhos Márton, 19. Molnár Eteika, 29. Király Ilona, 21. Antal György, 22. Benedek János, 23. Dézsi Lőrincz, 24. Mátyás Miklós. Az „Ötvös-alap“ tagsági díjában fizettek 1883-ra: 1. Fazakas József. 2. Király Ilona. 3. Benedek János. 1883. április 27-én. Propper Ferencz tantes. pénztárnok.

— Nyilvános nyugtatványok. Lapunk árában mult 1882-ik évre a három forint hátralékot kifizették: Községi-iskola, Gyéres. (az 1880 és 81-ik évre is 3—3 forintot). Tanítótestület, Szék. Állami-iskola, M. Bánd. Bartalis József, Olasztelek. (1880-ról 3 frtot.) Benedek Áron, Kolozsvár. Gáspár János. N.-Egyed. Szentgyörgyi Lajos, B. Hunyad. Állami-iskola, Asszonynépo. „Szilágy megyei tanítótestület főköre“ (1881-re is 2 frtot.) Tanítóképezde, Szatmár. (1881 II-ik felére is 1 frt. 50 kr.) Államiiskola, Szász-Bréte. 1882-ik év II-ik felére: Államiiskola, V. Hunyad. Vass Mátyás, Szeged. (1880-ról 1 frt.) 1883-ik évre 3 frtjával: Csiszér Pető, Csíkszépviz. Rác Bóla, Sajó-Vadna. Fazakas József, Kolozsvár. Rác Miklós, Somkerék. Kolozsvárt: „Kisegítő takarékpénztár, Binder Laura, Esztegár Tivadar és Schwarczel Adél. Állami iskola, Újpest, Kilyén Endre, Brasó. Gaal Irén, B.-Hunyad. 1883-ik év I-ső felére: Állami iskola, V.-Hunyad. Tanítóképezde „Önképzőkör“, Sz.-Keresztur. 75 kr. Kolozsvárról: „Kolozsvári kör“, Propper Ferencz. Sárdi József. Szigethi Kata, „Unitárius theologiai olvasókör“ Boér Gergely, Bőjtke Máté, De Gerandó Antonina, Deák József, Gráf Jakab, Gunesch Károly, Szentgyörgyi Lajos, Sárdi István és Vadas Zsuzsa. Községi iskola, Rimaszombat. — Dézsi László, pénztárnok.